

MARTIN ŠRAJER / 4. 10. 2018

Ludvík Šváb: Uklidit až po mé smrti

Pozoruhodným estetickým objektem i přínosným ohlédnutím za osobností nedosti známého filmového teoretika i praktika Ludvíka Švába (1924–1997) je právě vycházející publikace Národního filmového archivu *Ludvík Šváb – Uklidit až po mé smrti*.

Kniha s atypickou vazbou je tvořena třemi částmi a doplněna o DVD se Švábovými amatérskými filmovými experimenty a originální záložku v podobě 8mm filmového pásu značky ORWO. Úvodní zasvěcující text bez upřesnění autora (zřejmě jde o společné dílo editorů Jiřího Horníčka a Evženie Brabcové), je do knihy všit v samostatné brožurce, která by mohla zároveň sloužit jako booklet k DVD.

V tomto „prologu“ jsou osvětleny důvody vydání monografie zasvěcené pozapomenuté renesanční osobnosti moderní české historie a shrnuty základní biografické údaje. Z nich vyplývá, že se Šváb, vnuk průkopníka české kinematografie Josefa Švába-Malostranského, kromě filmu věnoval jazzu, byl členem Surrealistické skupiny nebo pomáhal s dramaturgií archivního kina a především, že „většinu svého profesního života strávil ve Výzkumném ústavu psychiatrickém v Bohnicích, kde byl součástí týmu experimentální laboratoře pro výzkum psychické zátěže“.

Rozmanitou škálu Švábových zájmů, třebaže se zvýšeným důrazem na jeho vztah k filmovému médiu, se snaží pokrýt zbytek knihy, tvořený stostránkovou fotografickou částí (fotky ze Švábova dětství, dospívání a dospělosti, fotky zachycující Švábovy rozličné umělecké aktivity, filmová políčka z jeho filmů...) a souborem textů rozpínajících se na téměř třech stech stran a doplněných bibliografií Švábových statí a rejstříkem citovaných filmů.

Také textová část je ovšem prokládána fotografiemi a kolážemi (včetně samostatně vlepených fotek), díky nimž je radost si knihou „jen tak“ listovat. Sladění

fotografických přechodů mezi jednotlivými kapitolami s celkovou, originálně řešenou grafickou koncepcí publikace zároveň pomáhá pochopit, proč grafik Michal Krůl obdržel za *Uklidit až po mé smrti* cenu European Design Award za grafický layout.

Jiří Horníček, kurátor NFA specializující se na amatérský a rodinný film, v příspěvku *Kinematografie pohledem Ludvíka Švába* zkoumá kořeny, kontexty a projevy Švábových aktivit na poli amatérského filmu, jehož vymezení a obhajoba představují vedlejší dějovou linii Horníčkovy textu. Podrobně pak s pomocí dochovaných materiálů typu nepublikovaných scénářů zkoumá genezi i výslednou podobu vybraných Švábových filmů, které podle něj dokládají „existenci alternativní linie v dějinách tuzemské kinematografie druhé poloviny dvacátého století.“

Střihačka Evženie Brabcová se snaží postihnout těžko popsatelné „něco“, kterým se vyznačují soukromé filmy Ludvíka Švába. Podobně jako Horníček se věnuje obecnějšímu teoretickému vymezení filmů, které nejsou určeny k veřejnému promítání. Za výrazný rys Švábova autorského rukopisu pokládá hravost vyplývající ze svobodomyšlného přístupu k tvorbě mimo oficiální struktury.

Básník, prozaik, esejista a člen Surrealistické skupiny František Dryje pro monografii napsal studii *Umět se ponořit (Podstatnost jako vedlejší produkt osobnosti a tvorby Ludvíka Švába)*, rozkrývající povahu Švábovy umělecké tvorby (filmové i literární) v návaznosti na surrealistické myšlení. Srovnatelně erudované pojednání o přiděleném tématu předkládá jazzový hudebník Stanislav Dvorský, vzpomínající na Švábovo působení na československé jazzové scéně.

Druhý oddíl textové části knihy patří Švábovým publikovaným textům o filmu z časopisů jako *Analogon*, *Film a doba* nebo *Kino*. Z témat, jimž se věnoval, ať šlo o francouzského režiséra Louise Feuilladea, divy němého filmu nebo grotesky, je patrný jeho zájem o ranou kinematografii desátých a dvacátých let. Neuzavíral se ovšem ani před novější tvorbou, o čemž svědčí reportáž z festivalu European Media Art v německém Osnabrückeru z roku 1992 nebo trojice textů věnovaných tvorbě jeho soupevníka Jana Švankmajera.

Zvláštní oddíl si vysloužila Švábova spolupráce s Československým filmovým ústavem, připomenuta výstupy z autorova působení v archivních a identifikačních komisích a jedním z jeho lektorských úvodů – k pásmu komediálních snímků uvedených roku 1985

v pražském archívním kině Klub. Následují písemné podklady ke Švábově filmové činnosti, například v podobě realizovaných i nerealizovaných scénářů.

Samostatně jsou v následující části knihy zařazené nerealizované scénáře publikované po roce 1989, které vyjma jednoho dříve vyšly ve čtvrtletníku *Illuminace*. Opomenuty však nebyly ani scénáře dosud nepublikované, dochované ve Švábových denících. Následující tři oddíly knihy se věnují Švábově činnosti v rámci Surrealistické skupiny, jeho básnické tvorbě a výzkumu na poli psychiatrie. Výsledky jeho experimentů se smyslovou deprivací spíše než zájemci o dějiny umění ocení badatelé věnující se historii lékařství.

Pro úplnost a pro ty, kdo se osobností Ludvíka Švába hodlají v budoucnu podrobněji zabývat, byly ze Švábovy pozůstalosti do knihy v neposlední řadě začleněny také „Životopisné dokumenty, korespondence a jiné drobnosti“, jak zní název posledního textového oddílu, za nímž následuje ještě dodatek v podobě „jednoaktovky pro divadlo v pokoji“ *Předjaří* z roku 1959.

Lze doufat, že podobně vyčerpávající ohlédnutí za životem, tvorbou a myšlením Ludvíka Švába pomůže zaplnit další z bílých míst na mapě pozoruhodných osobností naší historie a zároveň poslouží jako inspirace jiným grafikům a editorům, jak vypadá například, s pochopením pro téma odvedená práce.

Ludvík Šváb: Uklidit až po mé smrti. Editoři Evženie Brabcová a Jiří Horníček. Praha: Národní filmový archiv 2017, 402 s.